

Edward Dutton jako The Jolly Heretic

Autor: A. Hercynský

Edward Dutton, původem Brit žijící ve finském Oulu, je docentem antropologie, vyučuje na soukromé univerzitě v polské Łódži evoluční psychologii, dále je členem několika vědeckých společností převážně ve skandinávských zemích. Provozuje na Youtube kanál *Jolly Heretic*, kde prezentuje své názory na vybrané společenské fenomény. Dutton je excentrik, jednak svým vyjadřováním, jednak každé své video uvádí hranou scénkou v převleku. Působí to komediálně, ovšem obsah lze považovat za naprosto seriózní, byť ne se vším lze bezvýhradně souhlasit. Duttonovy výklady se zakládají na několika premisách, přičemž jednou z nich je názor o konstantním poklesu průměrného IQ od doby průmyslové revoluce. O tomto poklesu hovoří kupříkladu v tomto [videu](#).

Edward Dutton tvrdí, že průměrná inteligence kulminovala za dob průmyslové revoluce, tedy v 18. století, přičemž od té doby dochází k jejímu konstantnímu poklesu. Důvodem má být fakt, že nedochází k vymírání těch nejméně inteligentních vrstev obyvatelstva, které naopak prosperují díky moderním vymožitostem, jako je například lékařská péče, a množí se rychleji než ostatní společenské vrstvy. Před tím dle Duttona společnost fungovala tak, že nejinteligentnější se drželi na společenském vrcholu, zatímco méně inteligentní propadávali směrem dolů, až tedy, na nejnižších úrovních, šli úplně z kola ven. Jak Dutton uvádí na jiném místě, inteligence koreluje i s genetickými predispozicemi k různým nemocem, tudíž není to jen otázka vnějšího hmotného zabezpečení. V extrémním případě opravdu dementní lidé často trpí i jinými přidruženými genetickými nemocemi, projevuje se to však i na méně závažných úrovních.

Své pohledy Dutton rozpracoval v knize *At Our Wits' End: Why We're Becoming Less Intelligent and What it Means for the Future* (2017, česky *S rozumem v koncích: Proč se stáváme méně inteligentními a co to znamená pro budoucnost*, Sol Noctis, 2020). Kniha je popularizačním kompilátem a metaanalýzou mnoha dílčích studií, většinou recentních, sama však neobsahuje skoro žádný přehled dat nebo vlastní výzkum; pro toto je třeba jít do citovaných zdrojů (klíčové jsou zejména kapitoly 8 a 9).

Je pravdou, že psychologie zaznamenala ve výsledcích IQ testů za poslední století nárůst. Tento objev je známý jako *Flynnův efekt* po psychologovi, kterému je neprávem přisuzován, nicméně i Wikipedie k tomuto tématu uvádí, že existují různé pohledy, a *Flynn effect* je třeba správně interpretovat. Dutton se s tímto fenoménem vypořádává zhruba následovně: Výsledky IQ testů jsou relativní, hodnota 100 odpovídá průměru a pravidelně se upravuje.

Testy tak ukazují srovnání subjektů v rámci jedné skupiny (vymezené časem), nelze je však použít k přímému srovnání mezi více skupinami (poněvadž každá má *baseline* stanovenou jinde.) Pravda prý je, že po obtížném převedení na absolutní, tj. srovnatelné hodnoty lze vypočítat jakýsi nárůst. Když však rozebírá, v jakých částech testu lze zaznamenat zlepšení a v jakých nikoliv, dochází k závěru, že nárůst je způsoben spíše praktickými dovednostmi, naopak části testů, kde se nejvíce uplatňuje separovaná obecná inteligence (v psychologii obecně označovaná písmenem *g*), tam k žádnému vzestupu nedochází. Že a jak je tento rozdíl velmi podstatný, rozebereme později.

Podle Edwarda Duttona se lidé moderním způsobem fungování (školní testy, počítače apod.) dostali do stavu, kdy svůj potenciál dokážou v podobně koncipovaných IQ testech využít na maximum – samotná laťka potenciálu, obecná inteligence, *g*, se však nijak nepohnula, naopak padá. Jako příklad uvádí test typu: Které z vybraných zvířat není savec? Aby byl respondent schopen odpovědět, musí znát daná zvířata a vědět, co znamená slovo savec, nadto musí uvažovat abstraktně a analyticky; Dutton uvádí příklad, že když se na obdobnou otázku výzkumníci ptali na počátku 20. století ruského rolníka, tedy člověka v podstatě s předmoderním myšlením, nebyl schopen odpovědět, nebyl navyklý uvažovat v abstraktních kategoriích a odpověděl neočekávanou myšlenkovou konstrukcí. Pokud se tedy respondent vyškolí v tomto způsobu uvažování, které se nejlépe hodí k absolvování IQ testu, získá nejlepší výsledky IQ testů – obecná inteligence se tím ale nezvýší. Analogický je také případ růstu tělesné výšky, která se sice v dané době taky zvýšila, zejména díky výživě, ale v jistém bodu se růst zastavil a dále není možný.

Závažnější otázkou je, co je ta obecná inteligence *g*. Dutton ve své knize uvádí řadu příkladů, na kterých se dá obecná inteligence separovaně měřit a které spolu všechny vzájemně korelují. Pochopitelně se nejedná o výlučný výčet, obecná inteligence se nějakým způsobem odráží v každé volní činnosti člověka. Tyto příklady projedme pouze telegraficky:

rychlost reakce, koreluje s inteligencí, záznamy o měřeních od roku 1800 a setrvale klesající výsledky [srov. se „zpomaleným člověkem”];

schopnost jemného rozeznávání barev (lze vyzkoušet [zde](#), podmiňuje to však i kvalita a kalibrace monitoru);

používání složitých slov, což je příklad asi nejzajímavější; bylo zjištěno, že se vzděláním se sice znatelně rozšířila slovní zásoba, jedná se však o slova pojmově jednodušší, naopak dochází k setrvalému poklesu používání složitějších výrazů (viz graf na str. 170); schopnost zopakovat řadu čísel pozpátku, naopak se zlepšila schopnost zopakovat řadu čísel v dopředném pořadí, což autor označuje za ryze praktickou schopnost bez potřeby většího zapojení inteligence;

prostorová orientace;

vývoj dítěte, děti jsou stále méně schopny odhadovat velikosti a hmotnosti [zařazení sem lze považovat za sporné, mohlo by spíše platit za důkaz těch praktických dovedností];

pokles počtu geniálních lidí;

kreativita, její dle autora měřitelný pokles.

DĚLSKÝ POTÁPĚČ

Edward Dutton zjistil, že všechna shora uvedená kritéria spolu korelují a že u nich lze vypořadovat sestupný trend od doby průmyslové revoluce do dnešních dnů.

Závěrem dodejme, že jakkoliv by se dalo o některých pozorovaných znacích debatovat jako o svévolně nebo účelově vybraných, těžko popíratelným zůstává, že zběhlost v některých praktických dovednostech nelze zaměňovat za růst obecné inteligence. Také nepochybují, že nevymírání a množení se těch nejméně inteligentních je nepopíratelný fakt (vedle nízké porodností inteligentních lidí), který se na průměrné inteligenci musí nutně projevit.